

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Фразеологізми - одна з універсальї мовлення. В них знаходимо відображення історії народу, своєрідність його культури та побуту [4, 4-5]. У фразотворенні величезну роль відіграє людський фактор, тому що переважна більшість фразеологізмів пов'язана з людиною, різними сферами її діяльності.

Фразеологія - надзвичайно складне явище, вивчення якого потребує свого методу дослідження, а також використання даних інших наук - лексикології, граматики, стилістики, фонетики, історії мови, історії, філософії, логіки та країнознавства [4, 5-6]. Тому, при перекладі фразеологізмів та ідіом рідною мовою, потрібно підбирати вислови та мовні кліше, які відповідають саме менталітету та культурі мови перекладу. Однією з основних особливостей фразеологічних одиниць, яка відрізняє їх від вільних словосполучень, є ідіоматичність. Саме через цю характеристику загальне значення фразеологізму не дорівнює сумарному значенню його компонентів, часто це значення не має нічого спільного із значеннями слів, які входять до нього: наприклад, *to show white feather* - *бути боягузом*

Багато фразеологізмів виникли на основі якогось історичного факту, такі, як: *to dine with Duke Humphrey* - *залишитися без обіду*.

У фразеологізмах часто міститься метафоричний елемент. Їх не можна перекладати дослівно. У багатьох випадках вони мають явно виражене національне забарвлення. Це все та ряд інших факторів призводить до того, що фразеологічні одиниці часто не мають абсолютних відповідників в іншій мові. Складність перекладу ідіом полягає у тому, що перекладач повинен уміти їх розпізнати і підшукати відповідний український варіант.

З точки зору перекладу фразеологічні звороти - приказки та прислів'я - зручно розділити на 3 групи.

До першої групи відносяться такі прислів'я та приказки, які повністю співпадають з українськими - як по смислу, так і по формі, тобто по описуваному образу або складових компонентах, наприклад:

All that glitters is not gold. – *Не все те золото, що блищить.*

As a man sows, so shall he reap. – *Як посієш, так і пожнеш.* *New brooms sweep clean.* – *Нова мітла по-новому мете.*

В даних прикладах можна простежити, що неспівпадіння числа в українській та англійській приказці не має суттєвого значення, тому й відноситься до першої групи.

Такі приказки та прислів'я, які повністю співпадають в різних мовах, мають своїм джерелом загальний прототип і часто є калькою з грецької або латинської, рідше інших мов.

До другої групи належать прислів'я і приказки, які співпадають по змісту, але не співпадають за образом, який лежить в їх основі:

Too many cooks will spoil the broth. – *У семи няньок дитя без носа.* *As well be hanged for a sheep, as for a lamb.* – *Сім бід - один одвіт.*

Сім смертям не бути, а одної не минути. *Раз козі смерть.* *To buy a pig in a poke.* – *Купити kota в мішку.*

При перекладі таких фразеологічних одиниць рекомендується користуватися саме такими відповідниками, які закріпилися в мові, оскільки при їх перекладі перекладач повинен притримуватися принципу перекладу чогось звичного таким же звичним. У протилежному випадку приказка або прислів'я викличе у читача враження чогось несподіваного та оригінального. Тому англійську приказку «*At a snail's pace*» - *як на волах* не можна перекладати *із швидкістю равлика*.

До третьої групи відносяться приказки та прислів'я, які не мають відповідників в українській мові - ні за змістом, ні за образом. Вони перекладаються або описово, або при допомозі приказки, створеної перекладачем, наприклад: *Little pitchers have long/ wide ears.* – *Діти люблять слухати розмови дорослих.* *В малих дітей великі вуха.*

Прислів'я і приказки часто мають чітко виражений національний характер, тому вони не можуть бути використані при перекладі, не дивлячись на те, що вони повністю співпадають по змісту. Так, англійську приказку «*to carry coal to Newcastle*» не можна перекладати російською приказкою *ездить в Тулу со своим самоваром*, оскільки це внесло би в переклад чуже національне забарвлення. У таких випадках доводиться або давати близький до оригіналу переклад, робити описовий переклад або перекласти цю приказку із зміною образу, наприклад: *Ніхто не возить вугілля в Ньюкасл. Робити щось безглузде /недоцільне/ непотрібне. В ліс дрова возити. В криницю воду лити.*

Відмінності між різними типами ФО впливають на способи їх перекладу. Виділяють такі основні способи перекладу образних ФО: 1) Шляхом підбору повного (абсолютного) еквіваленту. Цей спосіб застосовується в тому випадку, коли мають справу з ідіомами які мають однакове походження в обох мовах. Такими джерелами можуть бути:

- грецька або інша міфологія: *Cassandra warning* «застереження Кассандри»;
- древня історія або література: *die is thrown* «жероб кинуте», *I came, I saw, I conquered* «прийшов, побачив, переміг»;
- Біблія або вислови за біблійним сюжетом: *the ten commandments* «десять заповідей»;
- сучасна література або історичні джерела, які відносяться до різних мов: *my house is my castle* «мій дім – моя фортеця»; вирази, яким належать видатним англійським та американським авторам, наприклад: *better a witty fool than a foolish wit* (Twelfth Night) «краще розумний дурень, ніж дурний мудрець».

2) За допомогою підбору близького еквівалента. При цьому способі перекладу образна основа ФО в перекладі зберігається, але з деякими змінами лексичного або/і граматичного характеру. Наприклад, *baker's/printer's dozen* «чортова дюжина», *the devil is not as black as he is painted* «не такий страшний чорт, як його малюють».

3) Переклад справжнім ідіоматичним аналогом або з повною заміною образністю. До них належать як прислів'я і приказки, так і фразеологічні словосполучення, які деякі дослідники відносять до четвертої групи ФО: *like mistress, like maid* «яблуко від яблуні недалеко падає», *there is no use crying over spilt milk* «що впало, те пропало».

4) Описовий переклад ФО/ за допомогою зняття образності. Наприклад, *a skeleton in the cupboard* «сімейна тайна, таємниця», *riff-raff* або *rag-tag and bobtail* «збіговисько, покидьки суспільства». Ці українські відповідності не менш виразні, ніж англійські ФО.

Оскільки, для ФО характерна не сталість в цілому, а сталість на фразеологічному рівні, закономірні залежності структурних компонентів та структурно-семантична немодельованість, це безумовно впливатиме на вибір прийомів і способів перекладу.

Застосування рекомендацій, наведених у цій статті, дасть змогу поглибити знання про культуру та традиції народу, мова якого вивчається, удосконалювати вивчення мови в оригіналі, формувати розуміння та вміння відчувати логіку мовлення, навчитись адекватно та своєрідно відображати власні думки, використовуючи ідіоми та фразеологічні єдності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авскентеев Л.Г. Сучасна українська мова. Фразеологія. – Харків, 1983. – 264 с.
2. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. – Львів. – 1983. – С. 56
3. Казакова Т. А. Практические основы перевода. СПб.: «Издательство Союз», - 2001, - 320 с.
4. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка. - М.: Высшая школа, 1986. - С. 3-10,128-139.
5. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка: Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз.– 2-е изд., перераб.– М.: Высш. шк., Дубна: Изд. центр "Феникс", 1996 - 381 с.